

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA**

z dnia 29 października 2003 r.

**W SPRAWIE WYKAZU DZIEDZIN PIEŁĘGNIARSTWA ORAZ
DZIEDZIN MAJĄCYCH ZASTOSOWANIE W OCHRONIE
ZDROWIA, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
SPECJALIZACJA I KURSY KWALIFIKACYJNE, ORAZ
RAMOWYCH PROGRAMÓW SPECJALIZACJI DLA
PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH**

(Dz. U. Nr 197, poz. 1922)

- Wyciąg -

ZAŁĄCZNIK Nr 9

**RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO
SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIEŁĘGNIARSTWA
DIABETOLOGICZNEGO DLA PIEŁĘGNIAREK**

I. Cel kształcenia

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania kompleksowej opieki nad pacjentem chorym na cukrzycę oraz do roli edukatora pacjentów i ich rodzin.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1.165 godzin dydaktycznych.
2. Łączna liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Łączna liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 835 godzin, w tym: część teoretyczna 240 godzin, część praktyczna 595 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Przedstawić strukturę organizacyjną opieki medycznej i pozamedycznej nad pacjentem z cukrzycą.

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

2. Omówić kierunki polityki zdrowotnej w zakresie prewencji cukrzycy.
3. Współuczestniczyć w diagnozowaniu i leczeniu chorych na cukrzycę.
4. Scharakteryzować kierunki leczenia cukrzycy.
5. Rozpoznać potrzeby i problemy zdrowotne chorego na cukrzycę.
6. Pomagać choremu w zaakceptowaniu jego choroby.
7. Rozpoznać i ocenić deficyt w zakresie możliwości samoopieki u chorego na cukrzycę, uświadomić podopiecznemu rolę i znaczenie samoopieki w przebiegu choroby.
8. Zaplanować i zrealizować indywidualny plan pielęgnowania pacjenta z cukrzycą.
9. Wdrożyć chorego do samoleczenia.
10. Opracowywać programy wpływające na jakość życia chorych na cukrzycę.
11. Opracowywać i realizować programy profilaktyki cukrzycy.
12. Propagować prozdrowotny styl życia chorych na cukrzycę.
13. Wykorzystywać czynniki motywujące pacjenta do radzenia sobie z chorobą.
14. Edukować pacjenta chorego na cukrzycę w zakresie: stylu życia, samoobserwacji i samopielęgnacji celem zapobiegania powikłaniom, wykonywania wstrzyknień insuliny oraz modyfikacji dawki.
15. Edukować rodzinę chorego w zakresie udzielania wsparcia i pomocy nieprofesjonalnej w sytuacjach nagłych.
16. Dobierać metody edukacji chorego w zależności od wieku, poziomu intelektualnego, uwarunkowań psychospołecznych.
17. Pełnić rolę nauczyciela innych pielęgniarek w zakresie pielęgnowania pacjentów z cukrzycą.
18. Zapoznać podopiecznego z zasadami diety cukrzycowej.
19. Zaplanować indywidualny plan żywienia dla poszczególnych chorych.
20. Tworzyć standardy w opiece nad chorym na cukrzycę i jego otoczeniem.
21. Komunikować się z chorym i jego otoczeniem.
22. Wspierać chorego i jego rodzinę w sytuacjach trudnych.
23. Monitorować programy edukacyjne z zakresu profilaktyki, pielęgnacji i leczenia cukrzycy.
24. Planować własny rozwój zawodowy.

IV. Plan nauczania

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

Lp.	MODUŁ	Teoria - liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
I	Zaawansowana praktyka specjalistyczna	30	-	-	30
II	Wybrane zagadnienia dotyczące cukrzycy osób dorosłych i dzieci	35	-	-	35
III	Żywienie chorych na cukrzycę	35	-	-	35
IV	Pielęgnowanie osób dorosłych chorych na cukrzycę	45	Poradnia cukrzycowa dla kobiet w ciąży Oddział chirurgiczny Oddział diabetologiczny Oddział dermatologiczny Poradnia diabetologiczna	35 35 105 35 105	360
V	Pielęgnowanie dzieci chorych na cukrzycę	35	Poradnia diabetologiczna dla	70	140

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

			dzieci		
			Oddział diabetologiczny dla dzieci	35	
VI	Opieka okołoperacyjna nad chorym na cukrzycę	15	Oddział chirurgii dziecięcej	35	85
			Oddział chirurgii dorosłych	35	
VII	Edukacja chorych na cukrzycę	45	Ośrodek edukacji chorych na cukrzycę	105	150
Łączna liczba godzin		240		595	835

V. Program nauczania

MODUŁ I. ZAAWANSOWANA PRAKTYKA SPECJALISTYCZNA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do pełnienia roli lidera w zakresie opieki diabetologicznej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wymienić cele i zadania ośrodków diabetologicznych;
- 2) omówić rolę stowarzyszeń diabetologicznych w organizowaniu opieki nad chorym z cukrzycą;
- 3) scharakteryzować czynniki warunkujące koszty społeczne leczenia cukrzycy;
- 4) omówić dynamikę rozwoju pielęgniarstwa diabetologicznego;
- 5) przedstawić organizację opieki pielęgniarskiej w diabetologii;
- 6) współpracować w zespole terapeutycznym;
- 7) prowadzić proces pielęgnowania;
- 8) oceniać i weryfikować jakość opieki pielęgniarskiej;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

- 9) wykorzystać modele pielęgnowania w praktyce zawodowej pielęgniarki;
- 10) współpracować w budowaniu programów promocyjnych, profilaktycznych, terapeutycznych w zależności od potrzeb środowiska;
- 11) organizować i kierować samokształceniem pielęgniarek;
- 12) pomóc pacjentowi w rozwiązywaniu problemów, kierując się indywidualnym podejściem do człowieka.

3. Treści nauczania:

- 1) cukrzyca jako choroba społeczna i cywilizacyjna:
 - a) organizacja ośrodków diabetologicznych,
 - b) stowarzyszenia diabetologiczne (społeczne i profesjonalne),
 - c) koszty społeczne leczenia cukrzycy;
- 2) rozwój pielęgniarstwa diabetologicznego:
 - a) organizacja opieki pielęgniarskiej w diabetologii,
 - b) kierunki rozwoju pielęgniarstwa diabetologicznego,
 - c) doskonalenie zawodowe pielęgniarek diabetologicznych,
 - d) programy profilaktyczne i terapeutyczne;
- 3) współpraca w zespole terapeutycznym;
- 4) teorie pielęgnowania w opiece nad pacjentem diabetologicznym;
- 5) kompetencje zawodowe pielęgniarki specjalistki w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego;
- 6) proces pielęgnowania chorego na cukrzycę;
- 7) wszechstronność i indywidualizacja postępowania pielęgnacyjnego w stosunku do pacjenta chorego na cukrzycę;
- 8) ocena jakości opieki pielęgniarskiej w diabetologii.

MODUŁ II. WYBRANE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE CUKRZYCY OSÓB DOROSŁYCH I DZIECI

1. Cel modułu

Poszerzenie i aktualizacja wiedzy na temat epidemiologii, etiologii, patogenezy, klasyfikacji oraz rozpoznawania i leczenia cukrzycy.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować sytuację epidemiologiczną dotyczącą cukrzycy;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

- 2) podejmować działania umożliwiające większą wykrywalność cukrzycy bezobjawowej;
- 3) współpracować z osobami i instytucjami odpowiedzialnymi za politykę zdrowotną regionu w zakresie prewencji cukrzycy pierwotnej;
- 4) przeprowadzić prawidłowy wywiad pozwalający zgromadzić niezbędne informacje charakteryzujące problemy zdrowotne chorych na cukrzycę w danym regionie;
- 5) wyodrębnić szczegółowe, typowe dla wybranej populacji zagadnienia epidemiologiczne dotyczące cukrzycy;
- 6) przedstawić zasady diety cukrzycowej;
- 7) omówić zasady opracowania schematu podawania insuliny;
- 8) scharakteryzować doustne preparaty hipoglikemizujące;
- 9) opisać mechanizmy działania poszczególnych preparatów insuliny i leków doustnych stosowanych w leczeniu cukrzycy;
- 10) określić poszczególne typy cukrzycy i podać ich charakterystykę;
- 11) wymienić kryteria rozpoznawania cukrzycy;
- 12) wyjaśnić mechanizm zaburzeń metabolicznych w cukrzycy;
- 13) interpretować objawy kliniczne i wyniki badań diagnostycznych;
- 14) ocenić stopień wyrównania cukrzycy na podstawie wyników badań biochemicznych i klinicznych;
- 15) współuczestniczyć w ocenie skuteczności leczenia cukrzycy I i II stopnia;
- 16) wskazać możliwości profilaktyki cukrzycy.

3. Treści nauczania:

- 1) epidemiologia cukrzycy:
 - a) wskaźniki: zapadalności, chorobowości, umieralności,
 - b) wpływ zewnętrznych cech populacji na wskaźniki epidemiologiczne;
- 2) etiologia i patogeneza cukrzycy typu I i II (bez otyłości i skojarzonej z otyłością), cukrzycy wtórnej;
- 3) klasyfikacja cukrzycy według Światowej Organizacji Zdrowia z 1997 r.;
- 4) symptomatologia:
 - a) objawy i przebieg cukrzycy zależnej od insuliny,
 - b) objawy i przebieg cukrzycy niezależnej od insuliny;
- 5) rozpoznawanie cukrzycy:
 - a) rozpoznawanie stanu przedcukrzycowego,
 - b) objawy kliniczne,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

- c) wywiad rodzinny,
- d) diagnostyka laboratoryjna;
- 6) zaburzenia metaboliczne u chorych na cukrzycę:
 - a) zaburzenia przemiany węglowodanowej, tłuszczowej i białkowej,
 - b) wpływ działania hormonów na procesy metaboliczne kontrolowane przez insulinę;
- 7) leczenie cukrzycy:
 - a) leczenie dietą - ogólne zalecenia dietetyczne, wymienniki węglowodanowe (obliczanie, tabele), należna masa ciała (obliczanie, prawidłowe wskaźniki w cukrzycy), technologia potraw, rozkład posiłków,
 - b) leczenie insuliną - rodzaje, sposoby, powikłania insulinoterapii,
 - c) doustne preparaty hipoglikemizujące,
 - d) leczenie skojarzone,
 - e) ocena skuteczności leczenia;
- 8) profilaktyka cukrzycy.

MODUŁ III. ŻYWIENIE CHORYCH NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do edukacji chorego na cukrzycę w zakresie prawidłowego odżywiania.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
- 1) omówić cele terapeutyczne diety cukrzycowej;
 - 2) scharakteryzować zasady prawidłowego żywienia w cukrzycy;
 - 3) określić zapotrzebowanie energetyczne w zależności od należnej masy ciała, wieku, płci i aktywności fizycznej;
 - 4) dokonać oceny wartości odżywczych oraz kaloryczności składników w diecie chorego na cukrzycę;
 - 5) omówić wpływ spożywania alkoholu na przebieg cukrzycy;
 - 6) wymienić i omówić wpływ czynników warunkujących planowanie dietetyczne chorego na cukrzycę;
 - 7) przygotować wzorcowy tygodniowy jadłospis dla pacjenta z uwzględnieniem jego stylu życia;
 - 8) zróżnicować potrzeby żywieniowe w zależności od modelu leczenia cukrzycy i poziomu glikemii;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek**

- 9) przedstawić wpływ technik kulinarnych na wartość odżywczą posiłków;
- 10) dostosować dietę w przypadku chorób współistniejących, ze szczególnym uwzględnieniem otyłości;
- 11) udzielać porad żywieniowych dostosowanych do możliwości i potrzeb pacjenta;
- 12) opracować program edukacyjny dotyczący żywienia chorego na cukrzycę.

3. Treści nauczania:

- 1) dieta jako integralna część terapii;
- 2) zasady racjonalnego żywienia w cukrzycy:
 - a) ocena zapotrzebowania energetycznego,
 - b) obliczanie wartości odżywczych składników pokarmowych,
 - c) wpływ wysiłku fizycznego na dietę,
 - d) wymienniki pokarmowe (węglowodanowe, białkowe, tłuszczowe),
 - e) wpływ spożywania alkoholu na poziom glikemii i przebieg cukrzycy;
- 3) planowanie diety z uwzględnieniem:
 - a) zapotrzebowania energetycznego,
 - b) zróżnicowania składników odżywczych,
 - c) rozkładu posiłków w zależności od sposobu leczenia,
 - d) należytej masy ciała,
 - e) aktywności fizycznej,
 - f) sytuacji szczególnych,
 - g) preferencji smakowych i kulturowych;
- 4) techniki kulinarne i ich wpływ na wartość odżywczą posiłków;
- 5) dieta chorego na cukrzycę w przypadku chorób współistniejących:
 - a) celiakii,
 - b) choroby zakaźnej,
 - c) zaburzeń łaknienia,
 - d) nadciśnienia tętniczego,
 - e) choroby wrzodowej,
 - f) hypolipidemii,
 - g) zatruc pokarmowych,
 - h) uszkodzenia mięszu nerek;
- 6) zasady konstruowania programów edukacyjnych w zakresie żywienia chorych na cukrzycę.

MODUŁ IV. PIELĘGNOWANIE OSÓB DOROSŁYCH CHORYCH NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania opieki nad chorym na cukrzycę.

2. Wykaz umiejętności

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wyjaśnić wpływ cukrzycy na funkcjonowanie organizmu;
- 2) określić wpływ stylu życia chorego na przebieg i leczenie cukrzycy;
- 3) wymienić zasady profilaktyki powikłań w przebiegu cukrzycy;
- 4) rozpoznawać ostre powikłania cukrzycy;
- 5) planować i realizować opiekę pielęgniarską nad chorymi w przebiegu ostrych powikłań cukrzycy;
- 6) planować i realizować opiekę pielęgniarską w przebiegu powikłań długotrwałej cukrzycy;
- 7) scharakteryzować przyczyny występowania w cukrzycy stanów zagrożenia życia;
- 8) rozpoznawać stany zagrożenia życia w przebiegu cukrzycy;
- 9) podejmować działania w przypadku wystąpienia stanów zagrożenia życia;
- 10) planować i realizować edukację kobiety ciężarnej chorej na cukrzycę;
- 11) podać docelowe kryteria wyrównania cukrzycy w odniesieniu do poszczególnych grup chorych;
- 12) zaplanować docelowe wskaźniki kontrolne w odniesieniu do poszczególnych grup chorych;
- 13) zaplanować, realizować i modyfikować proces pielęgnowania chorego;
- 14) dokonać korekty dawki insuliny krótkodziałającej w szczególnych sytuacjach;
- 15) współuczestniczyć w ocenie skuteczności leczenia cukrzycy I i II stopnia;
- 16) oznaczać glikemię, glikozurię, acetonurię i mikroalbuminurię za pomocą suchych pasków testowych;
- 17) posługiwać się glukometrami dostępnymi na rynku;
- 18) współuczestniczyć w wypracowaniu zasad współpracy interdyscyplinarnej w diabetologii.

3. Treści nauczania:

- 1) funkcjonowanie organizmu a cukrzyca;
- 2) wpływ stylu życia pacjenta na przebieg i leczenie cukrzycy:
 - a) wykonywany zawód,
 - b) aktywność fizyczna,
 - c) inne;
- 3) profilaktyka powikłań cukrzycy;
- 4) opieka pielęgniarstwa nad chorym w przebiegu ostrych powikłań cukrzycy:
 - a) kwasicy i śpiączki ketonowej,
 - b) kwasicy i śpiączki mleczanowej,
 - c) nieketonowej śpiączki hipermolalnej;
- 5) opieka pielęgniarstwa nad chorym w przebiegu powikłań długotrwałej cukrzycy:
 - a) retinopatii,
 - b) nefropatii,
 - c) stopy cukrzycowej,
 - d) kardiomiopatii,
 - e) encefalopatii,
 - f) osteopatii,
 - g) zmian skórnych i błon śluzowych,
 - h) paradontozy;
- 6) cukrzyca a ciąża:
 - a) ciąża u kobiety chorej na cukrzycę - planowanie ciąży, planowanie porodu, program opieki nad ciężarną, opieka okołoporodowa,
 - b) opieka nad ciężarną chorą na cukrzycę rozpoznaną w przebiegu ciąży,
 - c) opieka nad kobietą w ciąży chorą na cukrzycę ciężarnych;
- 7) inne problemy zdrowotne chorych na cukrzycę:
 - a) otyłość,
 - b) zakażenia,
 - c) choroby współistniejące;
- 8) problemy psychologiczne, rodzinne i społeczne chorych na cukrzycę;
- 9) badania doraźne poziomu glikemii za pomocą glukometru, suchych pasków testowych.

MODUŁ V. PIELĘGNOWANIE DZIECI CHORYCH NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania opieki nad dzieckiem chorym na cukrzycę i jego rodziną.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) komunikować się z dzieckiem w różnych fazach rozwojowych oraz z jego rodziną;
- 2) scharakteryzować metody edukacji dziecka chorego na cukrzycę zależnie od wieku i rozwoju emocjonalnego;
- 3) wykorzystać czynniki motywujące dziecko do radzenia sobie z chorobą;
- 4) dokonać pomiaru glikemii;
- 5) podawać insulinę, wykorzystując różne sposoby, techniki i środki;
- 6) nauczyć dziecko i opiekunów zasad posługiwania się różnego typu aparatami do wstrzyknięć insuliny;
- 7) scharakteryzować przebieg cukrzycy w zależności od faz rozwojowych dziecka;
- 8) omówić powikłania cukrzycy typowe dla wieku rozwojowego;
- 9) wymienić problemy psychospołeczne dzieci chorych na cukrzycę i ich rodzin;
- 10) zaplanować i realizować proces pielęgnowania dziecka chorego na cukrzycę;
- 11) edukować dziecko i rodziców w zakresie modyfikowania dawki insuliny i sposobu żywienia w okresie choroby współistniejącej oraz w szczególnych sytuacjach życiowych;
- 12) opracować jadłospis dla dziecka w różnym wieku rozwojowym;
- 13) wymienić wskaźniki jakości życia dziecka chorego na cukrzycę;
- 14) wyjaśnić choremu dziecku i jego opiekunom znaczenie przestrzegania diety;
- 15) wskazać przyczyny niepowodzeń w leczeniu cukrzycy wynikających z okresu dojrzewania oraz dysfunkcji rodziny i środowiska;
- 16) wspomagać rodzinę chorego we wszystkich działaniach pielęgnacyjnych;
- 17) współuczestniczyć w monitorowaniu efektów edukacji dziecka chorego na cukrzycę.

3. Treści nauczania:

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

- 1) specyfika komunikowania się z dzieckiem chorym na cukrzycę i jego rodziną;
- 2) edukacja dziecka:
 - a) uczenie dziecka i rodziców obliczania dawek insuliny,
 - b) uczenie dziecka i rodziców posługiwania się sprzętem do wstrzyknięć,
 - c) uczenie dziecka i rodziców doraźnej kontroli poziomu glikemii,
 - d) dobór metod i środków,
 - e) ocena efektywności nauczania;
- 3) specyfika przebiegu cukrzycy wieku rozwojowego:
 - a) przyczyny, objawy, metody leczenia,
 - b) charakterystyka objawów hypoglikemii i hyperglikemii u dziecka,
 - c) wpływ wysiłku fizycznego na poziom glikemii,
 - d) zapobieganie hypoglikemii powysiłkowej,
 - e) pomiar glikemii,
 - f) technika iniekcji insuliny,
 - g) adaptacja dawek insuliny zależnie od aktualnej glikemii, trybu życia i nawyków żywieniowych,
 - h) postępowanie w sytuacjach szczególnych (wyjazdy, wycieczki, przyjęcia),
 - i) nastolatki z cukrzycą (problem alkoholu, używek, antykoncepcji),
 - j) cukrzyca u noworodków, niemowląt, małych dzieci,
 - k) postępowanie w przypadku choroby współistniejącej,
 - l) szczepienia ochronne,
 - m) powikłania cukrzycy typowe dla wieku rozwojowego;
- 4) żywienie dzieci chorych na cukrzycę:
 - a) akceptacja diety,
 - b) opracowanie jadłospisu dziecka w wieku przedszkolnym, szkolnym oraz młodzieńczym,
 - c) dobór diety w sytuacjach wyjątkowych,
 - d) aktywność ruchowa dzieci,
 - e) żywienie niemowląt;
- 5) problemy psychosocjalne dzieci z cukrzycą i ich rodzin;
- 6) jakość życia dzieci chorych na cukrzycę.

MODUŁ VI. OPIEKA OKOŁOOPERACYJNA NAD CHORYM NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

Przygotowanie pielęgniarki do pełnienia opieki okołoperacyjnej nad dzieckiem i dorosłym chorym na cukrzycę.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) zaplanować opiekę pielęgniarską nad dzieckiem i dorosłym chorym na cukrzycę w okresie przed i po operacji;
- 2) omówić wpływ stresu, jakim jest operacja na wahania poziomu glikemii;
- 3) przygotować chorego do operacji z uwzględnieniem stosowanego leczenia;
- 4) monitorować glikemię w okresie okołoperacyjnym;
- 5) obsługiwać różne rodzaje pomp infuzyjnych;
- 6) przygotować roztwory insuliny o różnych stężeniach i właściwie obliczać ich przepływ;
- 7) zapobiegać powikłaniom w gojeniu się ran pooperacyjnych;
- 8) pielęgnować chorego w przypadku wystąpienia powikłań w gojeniu się ran pooperacyjnych;
- 9) przedstawić zasady prowadzenia rehabilitacji pooperacyjnej chorego na cukrzycę;
- 10) podejmować działania minimalizujące stres w okresie okołoperacyjnym;
- 11) edukować pacjenta w zakresie stosowania diety oraz aktywności fizycznej, ze względu na zmiany spowodowane zabiegiem operacyjnym;
- 12) współpracować z zespołami opiekującymi się pacjentami w okresie okołoperacyjnym.

3. Treści nauczania:

- 1) wpływ zabiegu operacyjnego na wystąpienie fizycznych i psychicznych czynników stresu:
 - a) zaburzeń równowagi metabolicznej,
 - b) zaburzeń równowagi płynów i elektrolitów;
- 2) zasady przygotowania chorego do operacji w zależności od zastosowanego leczenia cukrzycy;
- 3) pielęgnowanie pacjenta w zależności od jego stanu w okresie przedoperacyjnym i pooperacyjnym:
 - a) różnicowanie powikłań i zakażeń,
 - b) zapobieganie powikłaniom i zakażeniom,
 - c) odżywianie dojelitowe,
 - d) odżywianie pozajelitowe;

- 4) rehabilitacja wczesna i późna po operacji u chorych na cukrzycę;
- 5) wsparcie psychiczne w zakresie minimalizacji stresu;
- 6) przygotowanie pacjenta do dalszego leczenia po opuszczeniu szpitala.

MODUŁ VII. EDUKACJA CHORYCH NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Zapoznanie pielęgniarki z metodyką edukacji dzieci (ich rodzin lub opiekunów) oraz dorosłych chorych na cukrzycę.

Przygotowanie pielęgniarki do opracowywania i realizacji programów edukacyjnych dla chorych na cukrzycę.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić zakres edukacji pacjenta z cukrzycą i jego rodziny lub opiekunów;
- 2) różnicować metody, formy i środki w edukacji, zależnie od wieku pacjenta oraz jego potrzeb i możliwości;
- 3) edukować chorego w zakresie poprawy jakości jego życia;
- 4) wskazać choremu metody i sposoby radzenia sobie z chorobą;
- 5) motywować pacjentów do podejmowania postaw i działań prozdrowotnych;
- 6) ocenić poziom wiedzy podopiecznych na temat choroby;
- 7) ocenić umiejętności podopiecznych w zakresie samoopieki i samopielęgnacji;
- 8) rozpoznać przyczyny niepowodzeń w samoopiece i zaplanować działania naprawcze ukierunkowane na poprawę jakości życia chorego;
- 9) motywować do skutecznej i sprawnej samokontroli oraz samoopieki w leczeniu własnej choroby;
- 10) dokonać analizy dzienniczka samokontroli i wspólnie z chorym rozwiązać jego problemy zdrowotne;
- 11) nauczyć chorego i (lub) rodzinę (opiekunów) oznaczać poziom glukozy we krwi i acetonu w moczu;
- 12) nauczyć chorego i (lub) rodzinę (opiekunów) wykonywania iniekcji insuliny;
- 13) nauczyć chorego korekty dawki insuliny w zależności od aktualnej glikemii, wysiłku fizycznego i posiłku, przy pomocy glukometrów i suchych pasków testowych;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek**

- 14) udzielić porady żywieniowej oraz podać właściwe przykłady postępowania w różnych sytuacjach życiowych;
- 15) nauczyć chorego rozpoznawania objawów stanów zagrożenia życia występujących w cukrzycy i postępowania w przypadku ich wystąpienia;
- 16) opracowywać programy edukacyjne w odniesieniu do poszczególnych grup chorych z uwzględnieniem wieku, poziomu intelektualnego, stylu życia, warunków ekonomicznych, typu cukrzycy i metod leczenia;
- 17) oceniać skuteczność programu edukacyjnego.

3. Treści nauczania:

- 1) edukacja jako istotny element terapii w cukrzycy:
 - a) znaczenie edukacji w diabetologii,
 - b) cele edukacji zdrowotnej w cukrzycy,
 - c) edukacja formalna i nieformalna,
 - d) zespół edukacyjny w cukrzycy,
 - e) etapowość edukacji zdrowotnej na przykładzie cukrzycy,
 - f) czynniki wpływające na skuteczność edukacji,
 - g) metody oceny skuteczności nauczania,
 - h) dobór zasad, metod i środków w edukacji chorych na cukrzyce;
- 2) główne obszary edukacji pacjenta z cukrzycą:
 - a) cukrzyca,
 - b) technika podawania insuliny,
 - c) prawidłowe wstrzykiwanie leku,
 - d) umiejętność modyfikacji dawek leku w zależności od wyników pomiarów glukozy we krwi, odżywiania, aktywności fizycznej,
 - e) samodzielne badanie glukozy we krwi, glukozy i acetonu w moczu,
 - f) interpretacja wyników i analiza popełnionych błędów,
 - g) prowadzenie zeszytu samokontroli,
 - h) przyczyny i objawy niedocukrzenia,
 - i) zapobieganie i prawidłowe postępowanie w przypadku wystąpienia hypoglikemii,
 - j) przyczyny i objawy hyperglikemii,
 - k) zapobieganie i prawidłowe postępowanie w przypadku wystąpienia hyperglikemii,
 - l) zmiany w planie posiłków w zależności od podjętego wysiłku fizycznego,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Diabetologicznego dla Pielęgniarek

- m) znaczenie badań poziomu cukru we krwi przed i po wysiłku fizycznym,
- n) właściwe postępowanie w czasie nieplanowanego wysiłku fizycznego,
- o) postępowanie w czasie długotrwałego wysiłku oraz zagadnienia związane z uprawianiem sportu,
- p) zapobieganie przewlekłym powikłaniom w cukrzycy, w tym: pomiary ciśnienia tętniczego, pielęgnacja stóp, higiena osobista, kontrola masy ciała, okresowa kontrola lipidogramu oraz ocena dna oka,
- q) czynniki wpływające na "chwiejny" przebieg cukrzycy,
- r) postępowanie w czasie współistniejącej choroby,
- s) postępowanie w cukrzycy wieku podeszłego,
- t) znaczenie uwarunkowań psychospołecznych w edukacji pacjenta chorego na cukrzycę,
- u) grupy wsparcia dla osób chorych na cukrzycę,
- v) czasopisma dla osób chorych na cukrzycę,
- w) inne.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego lub w dziedzinie pokrewnej;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.